

CYKLY ZKOUŠEK, ZRÁNÍ A MOUDROSTI

DRUHÝ CYKLUS, 14. ROK

Druhý cyklus zrání probíhá po sedmém roce. Během následujících let sbíráme zkušenosti cyklu, který se završuje mezi 14.–15. rokem, kdy jsou témata tohoto cyklu nejzřetelnější. Přichází doba puberty. Ta je z pohledu Saturna v opozici, což jasně ukazuje, že se potřebujeme vymezit, nastavit hranice druhým a postavit se do vzdoru vůči autoritám. Zároveň ukazuje i to, jakým způsobem se vyrovnáváme s požadavky respektování společenských pravidel a morálky. V těle se dějí hormonální změny, které vytvářejí určité procesy, jejichž prostřednictvím sama příroda pomáhá k přirozenému odpojení dětí od rodičů a odpojení rodičů od dětí.

Jak náročné je období puberty, kdy puberťáci jsou pro dospělé nesnesitelní a dětem se zdají nesnesitelní zase rodiče! Je to doba vzájemného emocionálního se pouštění a propouštění. Do té doby milované dítě a milovaní rodiče se nyní stávají zosobněným problémem. Z milovaného dítěte je prudič, který se někdy dá jen těžko vystát. Ale jak jinak bychom to své nejúžasnější a nejdokonalejší dítě vůbec chtěli pustit do života, kdyby se toto nedělo? A stejně to má i dítě vůči rodičům. Do té doby děti své rodiče ve většině případů milují a obdivují. Proč by tedy od nich odcházely a chtěly se osamostatnit? Rodiče je musí začít štvát! Z úžasných rodičů se stanou hlupáci a omezovači, kteří jim nerozumí a nechápou je.

Vzniká potřeba postavit se pouze sám za sebe a také schopnost postavit se autoritě. Je to velmi důležité. Když se dítě v této době umí vymezit vůči autoritě a říci svůj názor, učí se tím postavit se sám za sebe a důvěřovat si. I když se to díky hormonům děje trochu extrémně, přesto je to známka, že se dítě vyvíjí správně. Není potlačené, je svobodné v sebeprojevení. Dítě plné strachu, které se bojí čelit autoritě, si tak tento postoj dál nese do vztahů k autoritám v dospělosti. Tento člověk se nebude umět zastat sám sebe, prosadit svůj názor a nastavit zdravé hranice.

V tomto věku se učíme nesouhlasit, říci ne, i když riskujeme, že budeme odmítnuti či vyřazeni z určitého společenství. Ale pozor, to se týká pouze vztahu vůči autoritám. V kolektivu svých vrstevníků chceme být přijímáni a respektováni, což někdy vede k podřízenosti nejsilnějšímu v partě. To je další lekce tohoto období. Vytváříme vztahy se svými vrstevníky a chceme být zajímavými pro druhé pohlaví. Potřebujeme druhé zaujmout, ale čím? Záleží, jestli je mladý člověk v něčem úspěšný, obdivovaný nebo má pocit neuznání od druhých. V tom případě si potřebuje dokazovat, jak je silný, odvážný, neohrožený, přečnuje se a vytváří si uměle pocit převahy nad druhými. Je to v podstatě kompenzace bezcennosti, kterou v sobě pociťuje.

Mladý člověk, který má nějaký zájem, koníček, kterému se věnuje a tím se realizuje, snadněji projde obdobím puberty. Má menší sklon spadnout k extrémním projevům. Nepotřebuje si dokazovat svou zajímavost.

Během druhého cyklu tedy získáváme zkušenosti s vyjádřením vlastního názoru, učíme se obhájit si ho před autoritou a chceme strhnout omezení starých zvyklostí. Chceme to prostě dělat jinak a lépe. Je to přirozený vývoj, kdy se překračováním přežitých zvyklostí a struktur celé lidstvo vyvíjí dál.

Dospělí se tedy nemusí zlobit na „jiné“ chování pubertáka, když odmítá to, co je pro něho již zastaralé. Pravda, někdy je to příliš, ale i to se postupně srovná, když dospělý uzná, že na tom novém je něco zajímavého. Projeví zájem o názor mladého člověka a začne diskutovat. Pozor, ne přesvědčovat, že jeho názory jsou mylné, a to, co si myslí, je špatné. Tím by se zvedl ještě větší projev vzdoru. Zde se se může projevit jeho získaná sebedůvěra z prvního cyklu.

V tomto cyklu se také objevuje téma smrti, kdy člověk přemýšlí nad smrtí a smyslem svého života. Téma smrti mu nějakým způsobem zasáhne do života. Je tak konfrontován s vážnější stránkou lidské existence. Může to být konec přátelství, odchod někoho z rodiny, ukončení základní školy, stěhování. Je zajímavé, že mladí tohoto věku

inklinují k černé barvě a mají potřebu se oblékat do oblečení černé barvy. Tato barva je spojena se Saturnem, je to určitá obrana, uzavření se do sebe a zviditelňování své „tvrdomi a neohroženosti“. Ve skutečnosti ji nosí člověk, který se vnitřně cítí velmi zranitelný a ohrožený. A to doba puberty je. Je to doba plná rozjitřených emocí, kdy si mladí procházejí horskou dráhou výkyvů svého rozpoložení a nálad. Tady je důležité, aby mladý člověk cítil, kde má přístav, a je také velmi důležité, aby měl nastavené pevné hranice. Pokud je nemá, pak je to, jako když plujeme v rozbouřené řece a nevidíme žádné břehy. Snadno se utopíme. Pokud oba břehy vidíme, tak víme, kam se vydat k záchraně, o co se opřít.

Je proto důležité, aby v této době dospělí – rodiče, autority – slevili z „dobré výchovy“ nevďečného pubertáka, který vše nabízené odmítá a často koná pravý opak. Zároveň však musí mít nastavené hranice, které se prostě nepřekračují. Je třeba dát dospívajícímu důvěru, že zvládne bouřlivou řekou puberty proplout. Důležité je, aby dospělí respektovali projevy individuality mladého člověka, protože nyní je to popis jeho práce v jeho cyklu zrání – zkoušet hranice sebe, druhých a společenského nastavení.

Podíváme se na pár příkladů ze života. Kolikrát se již stalo, že puberták vzal například tátovi klíčky od auta, vyrazil si vyzkoušet své řídičské schopnosti a přitom naboural. Nejčastěji se to stává právě mezi 14.–15. rokem. Vždycky se na to přijde. Děje se tak, aby mohlo dojít k ponaučení z této situace.

Mému kamarádovi jeho čtrnáctiletý syn vzal traktor, vyrazil na projíždku a samozřejmě jej naboural. Tady je důležité, aby dospívající přijal svou zodpovědnost, i když právně ještě za něj ručí rodič. Pokud se něco takového stane, je dobré, aby se spolupodílel na opravě. Našel si brigádu a něco vydělal. Právě přiměřený důsledek vede mladistvého přijmout zodpovědnost za své činy a nést důsledky svého chování. Píši záměrně přiměřený důsledek, protože je tady nebezpečí, že v opačném případě mladého člověka psychicky zlomíme.

Když je důsledek nepřiměřený, ztratí dospívající důvěru v sám sebe, odsoudí se a v budoucnu ho pak stále provázejí nezdravé a těžké věci. Někdo dokáže uspět a prosadit se. Má v sobě trvale zapsáno, že pokud udělá chybu, trest bude nad jeho síly, a tak to raději předem vzdá. Nebude raději dělat nic, aby se vyhnul důsledku svých činů.

Dospělí si v době bouřlivé puberty svých dětí často vyčítají, že ve výchově něco zanedbali, a jsou tedy špatnými rodiči. Podle tohoto pocitu nastavují hranice svým dětem, a pokud má dospělý v sobě nějaké pochybnosti, může zareagovat nepřiměřeně. Pak to může mít i fatální důsledky.

Zažil jsem jeden odstrašující případ. Chlapec v deváté třídě ukradl spolužákovi nový mobil a tato krádež byla odhalena. Už jen to, že se na krádež přišlo a každý to ve škole věděl, bylo pro chlapce dostatečným trestem, se kterým se musel vyrovnávat. Přesto otec přistoupil k tvrdému potrestání, chlapec to neunesl a spáchal vzápětí sebevraždu. Tohle je opravdu extrémní případ. Kdyby dotýčný rodič věděl o přirozeném cyklu zrání, věřím, že by ke svému synovi přistupoval laskavěji, s větším pochopením. Ve skutečnosti si otec řešil svůj pocit viny, že selhal ve výchově, že něco zanedbal. Jen se zviditelnila otcova vina. Chlapec nebyl budoucí zloděj, krádež byla odhalena. U opravdových „budoucích“ zlodějů k odhalení nedojde, na jejich přestupek se nepřejde, neprožijí si důsledek svého chování. Třeba i z důvodu, že nikoho nezajímají.

Oba extrémy, příliš tvrdá výchova, nebo nezáměr, nejsou správné. Často si zejména otcové myslí, že tvrdá a přísná výchova zaručuje vývoj v dobrého člověka, který v životě unese cokoli. Není to tak. Ještě jsem nepotkala sebevědomého člověka, který si váží sám sebe a přitom prošel tvrdou a přísnou výchovou plnou omezení, zákazů a příkazů. Takový člověk je spíše bez sebevědomí, ustrašený, bojácný. Musí neustále překonávat strach, aby neseselhal, a především se bojí autorit. Neumí si nastavit zdravé hranice a musí neustále dokazovat, jak je dobrý.

Jestliže u mladého člověka neproběhne tento proces – puberta v druhém sedmiletém cyklu –, je z nějakého důvodu potlačen, proběhne

později. Co jsme si nedovolili v tomto věku, dovolíme si ve 42.–44. roce života, kdy si prožijeme opožděné období vzdoru.

Důležité je si uvědomit, že se učíme a vyvíjíme prostřednictvím zkušenosti. Když opustíme hodnocení: „To byla chyba“, ale nahradíme je slovy: „Je to zkušenost, ze které se máme poučit“, náš život bude spokojenější a bude se přirozeně zlepšovat.

Co říci na závěr tohoto cyklu? Puberta je přirozeným procesem emocionálního odpoutání dítěte od dospělého a dospělého od dítěte, aby mohlo dítě jít svobodně a s důvěrou do života samo za sebe. Aby nakročilo k dospělosti, i když má v blízkosti ještě své rodiče. A rodiče mají být moudrými průvodci svých dětí, kteří je ve správný čas propustí do života.